

Itsenäisyyspäivän juhla

Sysmä 6.12.2009

Juhlapuhe

Pauli Leimio

Kunnioitetut sotiemme veteraanit,
arvoisat kutsuvieraat, hyvät naiset ja herrat

Finlandia. Suomalaisten maa. Finlandia. Luonnonkaunis pohjoinen maa.
Finlandia. Kansallissäveltäjämme sykehdyttävä hymni.

Juuri kuulemamme Finlandia-hymnin synty yhdistää hienolla tavalla suomalaisuuden, sysmäisyyden ja oman taustani, lehdistön. Tavoittaaksemme juhlaohjelmaan sisällytetyn sinisen langan on meidän palattava 110 vuotta ajassa taaksepäin, aina vuoteen 1899 asti. Maamme oli silloin osa Venäjää ja hallitsijamme tsaari Nikolai II.

Kyseisen vuoden marraskuussa vietettiin ensimmäistä suomalaisen sanomalehdistön päivää. Vapauden liekki paloi kirkkaana. Teatterinjohtaja Kaarlo Bergbom, runoilija Eino Leino ja kirjailija Jalmari Finne (historiallisen romaanin Sysmääinen kirjoittaja) suunnittelivat Ruotsalaisessa teatterissa pidetyn pääjuhlan ohjelmaan kuvaelmasarjan, johon Jean Sibelius sävelsi musiikin. Viimeisen kuvaelman nimi oli Suomi herää. Sen ja mahdollisesti myös sitä edeltäneen osan Isoviha musiikista syntyi hieman myöhemmin sävelrunoelma, joka erään Sibeliuksen ihailijan ehdotuksesta sai nimen Finlandia.

Finlandia-hymni oli syntyessään kuvaus tsaarin vallan aikaisesta uhkasta ja kehotus taisteluun. Sävelmän ajan ja paikan yläpuolelle nouseva hymninomainen teema on noussut kaikkialla maailmassa vapauden vertauskuvaksi. Hymnin sanat on kirjoittanut V.A. Koskenniemi.

Kahdeksantoista vuotta tuota tapahtumaa myöhemmin maailma oli muuttunut toiseksi. Venäjältä oli tullut Neuvostoliitto. Suomi oli antanut itsenäisyysjulistuksensa. Suomelle oli ensiarvoisen tärkeää, että Neuvostoliitto tunnustaisi ensimmäisenä maan itsenäisyyden. Länsimaat seuraisivat kyllä perässä.

Suomen itsenäistymisessä auttoi tuolloin maailmanpoliittinen tilanne. Suuren naapurimaamme uusi johtaja Lenin halusi vahvistaa Suomen itsenäisyyden, koska hänen vallankumousajatteluunsa kuului tärkeänä osana kansojen itsemääräämisoikeus.

Itsenäistymisasiassa Suomella oli onnea. Autonominen aika oli muodostunut sallivaksi ja itsenäisyysaate pääsi voimistumaan. On luultavaa, että jos olisimme pysyneet osana Ruotsia, emme olisi itsenäisyyttä koskaan saavuttaneet. Edellä mainittu on kuitenkin kiistelty teoria. Molemmilla näkökannoilla on kannattajansa.

Suomi on yksi Euroopan Unionin 27 jäsenmaasta, pieni valtio maanosan koilliskulmassa. Maamme on maailman pohjoisin valtio yhdessä Islannin kanssa. Suomi on elinvoimainen valtio, joka tänään täyttää 92 vuotta. Ihmisiällä mitattuna Suomi on vasta neljän sukupolven ikäinen.

Suomi tunnetaan ulkomailla maana, joka taisteli vahvaa Neuvostoliittoa vastaan, säilytti itsenäisyytensä ja maksoi ainoana toisessa maailmansodassa hävinneenä valtiona sotavelkansa. Talvisota yhdisti suomalaiset. Talvisota ja jatkosota ovat luoneet mielikuvan lujasta Suomesta.

Suomi on luja, koska suomalaiset ovat rodultaan yhtenäisiä, me puhumme pientä poikkeusta lukuun ottamatta yhtä kieltä ja evankelisluterilaisuus on meidän pääuskontomme. Saadaksemme kuvan, miten Suomen ja suomalaisten lujuus on syntynyt, meidän on tarkasteltava kysymystä, keitä me oikein olemme ja miten olemme isiemme perintöä hoitaneet.

Pitkään uskottiin suomalaisten alkukodin olleen Volga-joen mutkassa. Sieltä suomalaiset olisivat vaeltaneet Unkarin ja Viron kautta Suomeen. Uusimmat tutkimustulokset kuitenkin kertovat, että tämä vanha tieto olisi syytä unohtaa.

Ensimmäiset asukkaat tulivat nykyiseen Suomeen 10.000 vuotta sitten. He tulivat sulavan mannerjään reunan paetessa yhä pohjoisemmaksi. Paljastuva maa oli näet erinomaista suurriistan metsästyalueita.

Geneettisesti tarkasteltuna olemme hyvin yhtenäinen kansa. DNA on lyhenne sanasta, joka tarkoittaa kaikkien solujen perinnöllisyyttä välittävää ainetta. DNA-tutkimukset ovat kiistatta osoittaneet meidän

olevan rodullisesti läntisiä indo-eurooppalaisia, pääosin germaaneja. Me olemme tulleet Suomeen joko Baltian tai Skandinavian kautta.

Suomalaisuuteen kuuluu myös, että me polveudumme pienestä perusjoukosta. Tämän on puolestaan vastaan sanomattomasti todistanut tautiperimämme. Meillä on 30 periytyvää vakavaa tautia. Ne ovat harvinaisia tai puuttuvat kokonaan muualta maailmasta.

Miten edellä kuvattuihin tutkimustietoihin sitten sopii, että tämä itsepäinen, katajan sitkeyden omistava kansa puhuu niin kummallista kieltä? Edellä jo mainitsin muinaisgermaaneista, jotka tulivat metsästämään tänne pohjoiseen sulavan mannerjään perässä. Näiden pohjoisten metsästäjien yhteiseksi kieleksi muotoutui uralilainen kantakieli huolimatta siitä, mistä he tulivat. Tälle niin sanotulle kontaktikieliteorialle on saatu tukea eri maiden tutkimuksista.

Uralilainen kantakieli ja suomalais-ugrilainen kieli siihen sisällytettynä on ollut laaja vyöhyke. Pohjois-Eurooppa kokonaisuudessaan on ollut kantakylämme. Euroopan Unionissa Suomi on ainoa maa, jonka kieli ei ole indo-eurooppalainen. Kielellisessä tarkastelussa edustamme itseämme paljon suurempaa joukkoa.

Olemme siten uralilaista kantakieltä puhuvia eurooppalaisia! Länsi ja itä yhdistyneenä yhteen kansaan. Tämä yhdistelmä selittää paljolti suomalaisten peruspiirrettä olla yhtä aikaa itsepäisen suoraviivainen ja kade, alkuperäisen luomisvimmainen ja syvästi luonnonrakas.

Kuuluminen välillä länteen ja itään on jättänyt meidän sisäiseen mereemme alati vellovat laineet. Aivan kuin slaavilainen melankolia ja preussilainen marssipoljento vaihtelisivat. Niinpä pieneksi kansaksi tästä joukosta kumpuaa poikkeuksellisen paljon kirjallisuutta, maalauksia ja säveltaidetta. Karttoihin Finlandia ilmestyi roomalaisten toimesta. On toki muistettava, että myös Tavastia (Häme) ja Karelia (Karjala) esiintyvät vanhoissa kartoissa.

Rodun ja kielen lisäksi haluan tuoda esiin myös uskonnon vaikutuksen suomalaiseen. Se on ollut erittäin merkittävä. Tässä yhteydessä on syytä palauttaa mieleen, että länsimaisen sivistyksen ja etiikan perustan

muodostavat kristinusko, Kreikassa luotu demokratia ja roomalainen oikeuskäsite.

Uskonnon me saimme lännestä toisen vuosituhannen alussa. Se tuotiin meille miekalla ruotsalaisten toimesta. Luterilaisuudesta saamme kuitenkin pitkälti kiittää niitä arvoja, joita on totuttu pitämään meissä aitoina.

Perinteiset suomalaiset arvot ovat itsenäisyys, isänmaallisuus sekä työn ja yrittäjyyden kunnioittaminen. Toisin sanoen koti, isänmaa ja uskonto.

Olen syntynyt maalla. Vaikka kotini ei ollut maatalo, me elimme maatalousyhteiskunnan arvojen mukaisesti. ”Illan virkku, aamun torkku, se tapa talon hävittää” opittiin jo pienenä. Samoin ”hyvä omatunto on paras pielus”, ”anna armon käydä oikeudesta” ja ”kohtele toista ihmistä kuten haluat itseäsi kohdeltavan”. Työnteko ja siinä osoitettu ahkeruus olivat kaikki kaikessa. Kymmenen käskyä antoivat muilta osin selkeät elämänohjeet. Jos niistä sisaruksieni kanssa poikkesimme, paikallinen valvonta oli tehokasta ja nopeaa. Siitä pitivät vanhemmat huolen.

Tällainen oli arvomaailma vielä 1950-luvun alussa. Sen jälkeen siihen alkoi tulla uusia vivahteita. Uudet arvot kytkeytyivät kuitenkin vanhoihin. Isänmaallisuus näkyi ensin sotakorvausten tinkimättömänä suorituksena ja sitten suomalaisen teollisen yhteiskunnan rakentamisena ja luovutetussa Karjalassa asuneiden suomalaisten asuttamisena. Suomalaisuuteen kuuluva naapurikateus kääntyi sekin myönteiseksi kilpailun ja näyttämisen haluksi, olipa kysymyksessä uusi traktori tai auto, lasten koulumenestys tai ensimmäinen ulkomaanmatka.

Arvovallankumous koettiin 1960-luvun lopusta alkaen, pääosin 1970-luvulla. Vanhat arvot, itsenäisyys, isänmaallisuus ja uskonto, haluttiin romuttaa ja ottaa käyttöön uudenlainen vapaus, onnellisuus ja nautinto sekä sukupuolten tasa-arvo. Liikkeeseen yhtyi myös poliittinen näkemys. Moni perinteisen suvun poika kääntyi isänsä arvoja vastaan.

Suomalainen arvomaailma palasi kuitenkin uomilleen. Edellä mainitun radikaaliliikkeen antaman opin lisäksi siihen tarvittiin 1980-luvun lopun kasinokausi, 1990-luvun alun lama ja Euroopan Unionin jäsenyys. Pehmeistä arvoista tasa-arvo näyttää juurtuneen hyvin suomalaisiin.

Tänään suomalaisten perusarvoja jälleen koetellaan. Asevelvollisuus on eräillä tahoilla asetettu toistuvasti kyseenalaiseksi. Toisaalla taas maahanmuuttajat nostavat yllättävän voimakkaita tunteita erilaisuutensa ja myös etujensa vuoksi. Lisäksi maahan on kahdenkymmenen vuoden jälkeen iskenyt uusi taloudellinen lama. Ensi talvesta odotetaan Suomessa vaikeaa. Työllisyyden ennustetaan laskevan jopa 66 prosenttiin ja työttömyyden nousevan 15 prosenttiin.

Kaikkein voimakkaimmin arvomaailmaan on kuitenkin vaikuttanut, että suomalaiset ovat muuttuneet ennen hyvin yhteisöllisesti asennoituneista itsekkäiksi yksilöiksi ja nousseet Euroopan tunnetuimpien omaan napaan tuijottavien espanjalaisten ja ranskalaisten rinnalle. Asenteiden muutos tapahtui nopeasti vähän yli kymmenen vuotta sitten. Yhteisöllisyys auttoi Suomea selviytymään vielä 1990-luvun alun taloudellisesta lamasta, mutta sen jälkeen itsekkyyks iski. 'Minulle kaikki heti' –asenne on ollut vallitseva samoin kuin hetkellistä mielihyvää tuottavat asiat.

Yhteisöllisyyttä on rapauttanut myös voimakas maan sisäinen muuttoliike ja Länsi-Euroopan nopein kaupungistuminen. Uutta, muut pois sulkevaa itsekkyyttä ilmaisevat myös nykyaikaiset, pienten ja hyvin ansaitsevien ammattikuntien lakot. Niistä on tänä syksynä saatu pari pysäyttävää esimerkkiä.

Onneksi täällä Sysmässä on toisin. Sysmälaiset tietävät jo historiasta, että yhteisöllisyyttä tarvitaan. Ihminen kun ei yksin selviä.

Sysmä on Suomi pienoiskoossa. Kirkonkylä on pääkaupunki ja vaaleilla valittu kunnanvaltuusto eduskunta. Täältä löytyvät myös kaikki valtakunnalliset puheenaiheet: reuna-alueet, tiet, palvelut, talous- ja työllisyysongelmat sekä verotus.

Sysmän historia on komea. Keskiaikainen kivikirkko, kartanot ja maanviljelys nostivat paikkakunnan mahtipitäjäksi viiden vuosisadan aikana. 1900-luvun alussa Sysmän väkiluku oli lähes kaksi kertaa suurempi kuin Lahden ja yli viisi kertaa korkeampi kuin Heinolan kaupungin. Vähitellen Lahden, Heinolan ja Jyväskylän vetovoima alkoi kasvaa lähinnä teollistumisen ansiosta ja Sysmä jäi taustalle.

Nykyisessä tilanteessa Sysmän sijaintia on aiheellista painottaa. Katsotaanpa sitä minkä maakuntakeskuksen suunnalta tahansa, Sysmä on paikkakuntana aina reuna-alueella. Lahti on 70 kilometrin ja Heinola 50 kilometrin päässä. Jyväskylään ja Mikkeliin on puolestaan 100 kilometrin matka. Yhdistämällä osaamisensa Sysmällä on kaikki mahdollisuudet vahvistua.

Tämän vuoden alussa käynnistynyt Yksi Sysmä –ohjelma iskee juuri tähän asiaan. Ohjelma tukee kahta kunnan suurta tavoitetta, itsenäisyyden säilyttämistä ja väkiluvun saamista kasvuun. Tavoitteena on myös, että Sysmä erottuu muista kunnista vahvuksiensa ja toimintansa kautta. Tämä on mahdollista kaikkien yhteisöjen ja kaikkien vakituisten ja vapaa-ajan asukkaiden yhteistyön avulla.

Ohjelman perusta on paikkakunnan historiallinen vahvuus, Sysmän henki. Professori Reijo Luostarisen kuvausta mukaillen se ilmenee sisäisenä ymmärryksenä, kykynä neuvotella ja sopia asioista, sosiaalisena vastuuntuntona ja yhdessä tekemisenä. Tässä hengessä on pitäjässä hoidettu muun muassa torpparikysymys ja karjalaisen siirtoväen asuttaminen. Nykyisin lujittunut Sysmän henki näkyy päätöksenteossa, yrittämisessä, vilkkaassa yhdistystoiminnassa sekä sen edellyttämässä vapaaehtoisessa talkootyössä.

Yksi Sysmä –ohjelma ottaa vauhtia historiasta ja kutsuu kaikki mukaan kehittämään Sysmää, sen mielikuvaa ja vetovoimaa. Vastaavaa ohjelmaa ei ole missään muussa kunnassa Suomessa. Yhdessä toimimalla Sysmä kulkee nykyisin vallalla olevaa itsekkyyttä vastaan. Tulevaisuuteen suuntaa vahva yhteisöllinen yhteistyön Sysmä – Yksi Sysmä.

Itsenäisyyden 92 vuoden aikana Suomessa on esiintynyt kaksijakoisuutta usealla eri tavalla: suomen- ja ruotsinkieliset, maalla asuvat ja kaupunkilaiset, valkoiset ja punaiset, vasemmisto – oikeisto, köyhät – rikkaat, naiset - miehet. Viimeisten kahden vuosikymmenen aikana on kehittynyt vaara, että Suomi jakaantuu aktiivisiin kansalaisiin ja passiivisiin.

Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rakentamisessa on mielestäni suurin virhe tehty siinä, että palkkaa on alettu maksettu, vaikka mitään työtä sen ansaitsemiseksi ei ole tehty. Viittaan tässä yhteiskunnan suojaverkkoihin eli sosiaalietuuksiin. Tämä menettely, joka ei ole kovin

vanha, on ollut täysin vastoin perinteistä suomalaista arvomaailmaa.

Mutta ihminen oppii kaikkeen. Niinpä seurauksena on ollut suuri passivoituneiden ihmisten joukko, joka on vaarassa jäädä yhteiskunnan ulkopuolella. Onneksi tuloverotusta on systemaattisesti kevennetty. Työn tekeminen ja siitä saatu ansio on lopullisesti palautettava sille kuuluvaan arvoon.

Meitä suomalaisia on viisi pilkku kolme miljoonaa. Monella alueella edustamme maailman huippua. Koulutustasomme on hyvä ja koulujärjestelmämme kiitettävä. Finlandia-hymnin sanoin Suomi ei ole taipunut, vaan näyttänyt maailmalle. Suomi on ainoa ensimmäisen maailmansodan melskeissä syntynyt maa, joka on säilyttänyt itsenäisyytensä yhtäjaksoisesti. Suomi on menestystarina.

Lamasta nousemisen ja jatkuvan menestymisen edellytys kuitenkin on, että koko yhteinen osaamisemme voidaan hyödyntää. Menestyäkseen Suomi tarvitsee jokaista.

Kukaan ei ole vähäpätöinen, sillä isänmaa olemme me.